

Góralski, Wojciech

Akcja Katolicka w świetle nauki Soboru Watykańskiego II oraz norm Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.

Studia Płockie 24, 143-150

1996

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ks. Wojciech Góralski

AKCJA KATOLICKA W ŚWIETLE NAUKI SOBORU WATYKAŃSKIEGO II ORAZ NORM KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 R.

Wstęp

Apostolat wiernych świeckich, prowadzony w jedności z hierarchią kościelną, stanowi od samego początku istnienia Kościoła doniosły sektor realizacji jego misji ewangelizacyjnej. Przybierając na przestrzeni stuleci różnorodny kształt i wielorakie formy, ów rodzaj apostolatu przetrwał niełatwą próbę czasu odradzając się w epoce nowożytnej pod nazwą Akcji Katolickiej. Jej idea wyłoniła się z działalności ruchów katolickich w krajach Europy Zachodniej w XVIII i XIX w., szczególnie we Francji, Belgii, Italii i Niemczech. Powolny proces kształtowania się jej modelu rozpoczął się od upadku w 1870 r. Państwa Kościelnego. Miała ona zapobiec klerykalizmowi oraz laicyzmowi i sekularyzacji wypierającej wartości chrześcijańskie z życia nowożytnego społeczeństwa. Znaczącym etapem w powstawaniu Akcji Katolickiej było zainteresowanie Kościoła kwestią społeczną za pontyfikatu Piusa IX (1846-1878) i Leona XIII (1878-1903). Nazwą „Akcja Katolicka” po raz pierwszy posłużył się papież Pius X (1903-1914) w motu proprio z 18 XII 1903 r. a następnie w encyklice „*Il fermo proposito*” z 11 VI 1905 r., gdzie w myśl hasła „*instaurare omnia in Christo*” wyłożył zasady teologiczne i organizacyjne Akcji Katolickiej. Wymieniona encyklika papieaska stała się inspiracją dla powstania różnorodnych organizacji laikatu.¹

Za faktycznego twórcę Akcji Katolickiej uchodzi powszechnie Pius XI (1922-1939), zwany „papieżem Akcji Katolickiej”. Formalny bowiem początek tej zorganizowanej formie apostolatu świeckich dały dwa doniosłe dokumenty wymienionego biskupa rzymskiego: encyklika „*Ubi arcano Dei*” z 23 XII 1922 r. oraz list do kard. A. Bertrama „*Quae nobis*” z 13 XI 1928 r. W myśl założeń Piusa XI, Akcja Katolicka polega na uczestnictwie wiernych świeckich w apostolacie hierarchicznym Kościoła, a jej celem jest odrodzenie życia według zasad katolickich w rodzinie i społeczeństwie poprzez chrystianizację wszystkich dziedzin życia. W tym ujęciu podmiotem działania Akcji Katolickiej miały być poszczególne organizacje, zaś jej przedmiotem - kształtowanie życia ludzkiego według zasad wiary: najpierw u chrześcijan, a za ich pośrednictwem także u niewierzących. Metodą Akcji było ściśle współdziałanie z hierarchią i działa-

nie z jej mandatu. Następcy Piusa XI przywiązywali mniejszą wagę do form organizacyjnych apostołstwa pojmując Akcję Katolicką raczej jako ruch.²

Zainteresowanie Akcją Katolicką w Polsce nastąpiło po ogłoszeniu w 1922 r. wspomnianej wyżej encykliki Piusa XI „Ubi arcano”. Z inicjatywy Zjazdu Katolickiego w Warszawie w 1926 r. biskupi powołali do życia Ligę Katolicką we wszystkich diecezjach, zaś w cztery lata później, podczas konferencji Episkopatu Polski odbywanej w dniach 28-30 IV 1930 r. w Poznaniu, doszło do utworzenia Akcji Katolickiej. Była to organizacja typu centralistycznego, wzorowana na modelu włoskim, oparta na statucie jednolitym dla całego kraju, zatwierdzonym przez papieża Piusa XI 27 XI 1930 r.³ Powołanej w ten sposób do życia Akcji Katolickiej dane było formalnie rozwijać się zaledwie do wybuchu II wojny światowej, a więc przez 9 lat. W 1939 r. liczyła ona 750 tysięcy członków.⁴

Problem reaktywowania w Polsce Akcji Katolickiej nabrał szczególnych wymiarów, gdy ojciec święty Jan Paweł II - podczas wizyty biskupów polskich „ad limina” 12 I 1993 r. - wezwał zgromadzonych tam hierarchów do stworzenia warunków, aby Akcja Katolicka „na nowo odżyła”.⁵ Od tej chwili wskazane przez Papieża-Polaka nowe zadanie ewangelizacyjne stało się przedmiotem wnikliwej troski pasterskiej Konferencji Episkopatu Polski. W dniu 31 XII 1994 r. powołała ona Zespół Studyjny ds. Akcji Katolickiej zlecając mu podjęcie stosownych działań zmierzających do reaktywowania wymienionego dzieła apostołskiego.

Nie trzeba dodawać, iż Akcja Katolicka przywracana dziś do życia w zupełnie innym kontekście historycznym niż przed 65 laty, nie może być zwykłym „odtworzeniem” przedwojennej „Akcji”. Tym bardziej, że Sobór Watykański II wraz z nowym spojrzeniem na Kościół, a szczególnie na powołanie i misję wiernych świeckich i ich odniesienie do hierarchii, wymownie ubogacił dawne, tradycyjne spojrzenie na Akcję Katolicką. Zarówno Sobór jak i posoborowe enuncjacje papieży, zwłaszcza Jana Pawła II, znacznie pogłębiły podstawy teologiczne tej formy apostołatu. Posoborowe zaś ustawodawstwo kościelne zawarte w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r., wyrastające na eklezjologii soborowej, stworzyło przed laikatem zupełnie nowe, nieznane wcześniej możliwości.

1. Akcja Katolicka w eklezjologii Soboru Watykańskiego II

Broniąc się przed presją narzucania jednej, ściśle określonej formy i typu Akcji Katolickiej, tak w strukturach jak i w metodzie pracy, Sobór Watykański II zwrócił uwagę raczej na podstawy teologiczno-eklezjalne i stworzył podwaliny dla tworzenia i rozwoju apostołatu w rodzaju Akcji Katolickiej.

Podstawową przesłanką teologiczną w odniesieniu do apostołatu świeckich jest uznanie ich w konstytucji dogmatycznej o Kościele „Lumen gentium” - jako wcielo-nych przez chrzest w Chrystusa i we wspólnotę Ludu Bożego - za uczestników „kapłańskiego, prorockiego i królewskiego urzędu Chrystusowego”, którzy „ze swej strony sprawują właściwe całemu ludowi chrześcijańskiemu posłannictwo w Kościele i w świecie”.⁶ Biorąc to pod uwagę Sobór mówi o powszechnym powołaniu do apostołstwa. Wymieniony dokument soborowy ludzi świeckich uważa za powołanych do

przyczyniania się do wzrastania Kościoła i jego ustawicznego uświęcania, a apostołstwo laikatu określa jako „uczestnictwo w samej zbawczej misji Kościoła, do czego Chrystus przeznacza wszystkich przez chrzest i bierzmowanie”.⁷

W świetle tego powszechnego apostołstwa Sobór dostrzega katolików świeckich, którzy „mogą być także powoływani w różny sposób do bardziej bezpośredniej współpracy z apostołstwem hierarchii, na wzór mężów i niewiast, co pomagali Pawłowi w głoszeniu Ewangelii, wielce się trudząc w Panu”.⁸ Chodzi zatem o powoływanie świeckich przez hierarchię do wykonywania apostołatu w ścisłej z nią współpracy. To związanie apostołatu pełnionego przez wiernych świeckich z apostołatem hierarchii określa się mianem mandatu. Dzięki otrzymanemu mandatowi apostołstwo laikatu jest „jakby przez hierarchię autoryzowane czy sankcjonowane i otrzymuje w ten sposób pewien oficjalny charakter”.⁹ Należy przy tym zaznaczyć, iż owo powoływanie świeckich przez hierarchię, inaczej udzielanie im mandatu, w niczym nie zmienia samego charakteru ich apostołstwa. Wszak świeccy są „zdatni do tego, aby hierarchia przybierała ich do pomocy w wykonywaniu pewnych zadań kościelnych służących celowi duchownemu”.¹⁰ Owa zdatność zaś wynika z przyjęcia przez świeckich sakramentów chrztu i bierzmowania. Do wykonywania wyznaczonych laikatowi przez hierarchię wspomnianych zadań kościelnych nie jest potrzebna ani władza święceń, ani władza rządzenia, inaczej jurysdykcji.

Szersze rozwinięcie podstawowych stwierdzeń Soboru Watykańskiego II w przedmiocie powołania laikatu do apostołatu znalazło swoje miejsce w dekreście soborowym o apostołstwie świeckich „*Apostolicam actuositatem*”. W rozdziale III tego doniosłego dokumentu, gdzie mówi się o różnych dziedzinach apostołatu, znajdują się sformułowania odnoszące się już bezpośrednio do konkretnych jego form. Wśród nich dekret soborowy wymienia przede wszystkim te, które otrzymały od papieży i biskupów „miano Akcji Katolickiej i często określane były jako współpraca świeckich w apostołacie hierarchicznym”.¹¹ Nie trudno dostrzec tutaj różnicę w ujęciu współpracy świeckich w stosunku do przytoczonego wyżej fragmentu konstytucji „*Lumen gentium*” (n. 33), gdzie mówi się o „współpracy z apostołatem hierarchii”. Należy jednak zauważyć, że podane w dalszym ciągu dokumentu cechy charakterystyczne owych form apostołstwa nie odnoszą się do jednej tylko, ściśle określonej organizacji apostołstwa świeckich, lecz do pewnego typu, którego przykładem może być Akcja Katolicka.¹²

Wielorakie formy apostołatu świeckich typu Akcji Katolickiej, niezależnie od tego, czy noszą nazwę Akcji Katolickiej czy też inną, powstają, stwierdza dekret soborowy, z zespolenia kilku czynników, które można uznać za kryteria wszelkich stowarzyszeń i ruchów tworzących Akcję Katolicką.¹³ Czynnikiemami tymi są: a) bezpośredni cel tego rodzaju organizacji, jakim jest „apostołski cel Kościoła w zakresie ewangelizacji i uświęcania ludzi oraz urabiania na modłę chrześcijańską ich sumień, by w ten sposób przepoić duchem ewangelicznym różne społeczności i środowiska”; b) świecki charakter tego typu organizacji, świeccy bowiem „współpracując we właściwy sobie sposób z hierarchią, przynoszą swoje doświadczenie i przyjmują odpowiedzialność za kierownictwo tymi organizacjami, za rozeznanie warunków, w jakich ma się prowa-

działalność duszpasterską Kościoła oraz za planowanie i realizację programu działania” (współpraca Akcji Katolickiej z hierarchią w apostołacie nie stawia tej pierwszej jedynie w roli wykonawcy poleceń hierarchii; mimo wykonywania apostołatu z mandatu i jego powiązania z hierarchią, jest to apostołat wiernych świeckich); c) działanie świeckich w zjednoczeniu „na wzór żywego organizmu”, co ma dobitniej podkreślić wspólnotę Kościoła i spotęgować skuteczność apostołstwa” (chodzi tu o coś więcej niż o stowarzyszenie, wszak „żywy organizm” to coś trwałego na wszystkich szczeblach, co zakłada współodpowiedzialność we współdziałaniu); d) prowadzenie działalności „pod zwierzchnim kierownictwem samej hierarchii”, zarówno wówczas gdy świeccy podejmują działania apostołskie samorzutnie, jak i wówczas gdy „zostają zaproszeni do działania i bezpośredniej współpracy z apostołstwem hierarchicznym”, która to hierarchia „może nawet zatwierdzić tę współpracę przez wyraźne udzielenie im [świeckim] mandatu”.¹⁴

Gdy mowa o mandacie otrzymywanym, przez świeckich od hierarchii, to wypada zauważyć, iż przed Soborem Watykańskim II mandat Akcji Katolickiej był uważany jako upoważnienie udzielone laikatowi przez hierarchię do pełnienia dzieł apostołatu, które z natury swojej należały do hierarchii, tak by mogły być wykonywane przez laikat w jej imieniu. Tymczasem w wielu posoborowych dokumentach kościelnych przez „mandat” rozumie się akt hierarchii - mówi o nim dekret „Apostolicam actuositatem” (n. 24 e) - przez który hierarchia porządkując apostołstwo na różny sposób „łączy ściśle jakąś jego formę z własnym zadaniem apostołskim, przy zachowaniu jednak odrębnego charakteru i różnicy obojga, a stąd bez pozbawiania świeckich koniecznej swobody działania wedle własnej inicjatywy”.¹⁵ Od mandatu należy odróżnić misję, odnoszącą się raczej do poszczególnych wiernych, o której wspomina przytoczony dekret soborowy w następnym akapicie.¹⁶

Organizacje więc, które zdaniem hierarchii posiadają wszystkie wymienione w dekreście soborowym cechy należy uznać za Akcję Katolicką, choćby dany apostołat nosił inną nazwę. Synod Biskupów z 1987 r. przez Akcję Katolicką rozumie ruchy i stowarzyszenia w których „świeccy drogą wolnego wyboru zrzeszają się w formie organicznej i trwałej struktury, aby pod działaniem Ducha Świętego, w łączności z biskupem i z kapłanami, służyć wiernie i aktywnie, zgodnie ze specyfiką własnego powołania i przy użyciu stosownych metod, rozwojowi całej chrześcijańskiej wspólnoty, realizacji duszpasterskich przedsięwzięć i ożywianiu duchem Ewangelii wszystkich dziedzin życia”.¹⁷

Wypada nadmienić, iż w nawiązaniu do soborowej teologii laikatu posoborowe dokumenty papieża przypominają kryteria, rozstrzygające o charakterze kościelnym stowarzyszeń wiernych świeckich, tym bardziej tych, które chciałyby się uważać za Akcję Katolicką. W sposób najbardziej wyczerpujący kryteria te wymienia adhortacja apostołska papieża Jana Pawła II „Christifideles laici” z 30 XII 1988 r. Zalicza do nich: a) stawianie na pierwszym miejscu powołania każdego chrześcijanina do świętości; b) odpowiedzialność w wyznawaniu wiary katolickiej, wyjaśnianej przez Urząd Nauczycielski Kościoła; c) świadectwo trwałej i autentycznej komunii, która znajduje wyraz w synowskim odniesieniu do papieża i biskupa oraz w szacunku do wszystkich

innych form zrzeszeń; d) zgodność z apostołskim celem Kościoła, inaczej zaangażowanie misyjne; e) zaangażowana obecność w ludzkiej społeczności będąca zawsze - w rozumieniu katolickiej nauki społecznej - służbą na rzecz godności człowieka.¹⁸

Mówiąc o Akcji Katolickiej w świetle nauki Watycani II należy wreszcie dodać, iż dekret soborowy o działalności misyjnej Kościoła „Ad gentes divinitus” dostrzega w wymienionej formie apostołatu prawdziwy urząd kościelny wiernych świeckich należący do fundamentalnej struktury Kościoła. „Do założenia Kościoła i do rozwoju wspólnoty chrześcijańskiej, stwierdza się w dekreście, konieczne są różne urzędy; powoływane przez Boga spośród wiernych... Zalicza się do nich urząd kapłanów, diakonów, katechistów oraz Akcję Katolicką”.¹⁹ Należy przypomnieć, że urząd kościelny Sobór określa jako „jakikolwiek obowiązek powierzony na stałe dla realizacji celu duchowego”.²⁰ By należyście rozumieć zaliczenie przez dekret soborowy Akcji Katolickiej do urzędów kościelnych wypada wyjaśnić, iż urząd kościelny mogą wykonywać nie tylko osoby fizyczne, lecz także osoby prawne. W tym drugim przypadku urzędem kościelnym jest m.in. kolegium kardynałów, konferencja episkopatu czy kapituła.²¹ Akcja Katolicka jest urzędem ze względu na eklezjalny charakter swojego celu, stałość organiczną oraz oficjalność swego zatwierdzenia przez hierarchię. Z uwagi na swój charakter - jako urzędu - Akcja Katolicka została przez Sobór zalecona biskupom.²²

Akcja Katolicka będąc urzędem kościelnym jest jednocześnie odpowiedzią na powołanie do przyjęcia go, i zakłada pewien charyzmat, jakim jest bezpośrednia współpraca z hierarchią dla realizacji apostołskiego celu Kościoła.²³

2. Umocowanie prawne Akcji Katolickiej w Kodeksie Prawa Kanonicznego

Zaprezentowana przez Sobór Watykański II biblijna idea Kościoła jako Ludu Bożego stała się momentem zwrotnym w rozumieniu roli i zadań wiernych świeckich. Konstytucja dogmatyczna „Lumen gentium”, potwierdzając, że świeccy wykonują misję całego ludu chrześcijańskiego nie tylko w świecie, ale i w Kościele, a tym samym opowiadając się za potrzebą powoływania ich do spełniania różnych form aktywnego apostołatu we wspólnocie kościelnej,²⁴ znalazła swoje implikacje praktyczne w posoborowym kodeksie prawa kanonicznego (z 1983 r.). Nawiązując do refleksji soborowej nad miejscem i rolą wiernych świeckich w Kościele nowy zbiór prawa ustosunkował się jednoznacznie i wprost do sytuacji prawnej tych osób, określonej ich szczegółowymi obowiązkami i uprawnieniami. Stanowią one przedmiot tytułu II - „Obowiązki i prawa wiernych świeckich” (kann. 224-231) części I - „Wierni” księgi II - „Lud Boży”. Wśród licznych dyspozycji wymienionego tytułu kodeksowego nie brak takich, które należy odnieść m. in. do Akcji Katolickiej, rozumianej jako forma apostołstwa laikatu, podejmowanego we współpracy z hierarchią kościelną.

Za podstawową powinność wiernych świeckich, wynikającą z przyjęcia chrztu i bierzmowania, kan. 225 § 1 kpk uważa przyczynianie się do zwiastowania Ewangelii wszystkim ludziom. Zobowiązaniem tym świeccy są objęci zarówno indywidualnie, jak i w ramach ich apostołskiej działalności w stowarzyszeniach. Jakkolwiek kanon nie wspomina o apostołstwie specjalnym (hierarchicznym), to z natury rzeczy każda

działalność laików stanowiąca bezpośrednie głoszenie Ewangelii, nie może pozostawać bez współpracy z hierarchią, pod zwierzchnictwem której urzeczywistnia się każda forma apostołatu.²⁵

Nawiązując do nauki soborowej²⁶ kan. 225 § 2 kpk poleca, aby świeccy - każdy według własnych możliwości - kształtowali w duchu ewangelicznym porządek spraw doczesnych, a tym samym dawali świadectwo Chrystusowi w zajmowaniu się tymi sprawami oraz w wykonywaniu świeckich zadań i urzędów. Stanowi to właśnie specyfikę laikatu, gdy chodzi o wspólne zadanie całego Ludu Bożego, jakim jest osobiste świadectwo życia. Świeccy przecież powinni zajmować się sprawami doczesnymi nie tylko w świecie, ale i w Kościele, co stanowi specyfikę ich powołania.

Szczególne znaczenia w odniesieniu do Akcji Katolickiej nabiera dyspozycja kan. 228 § 1 kpk, w myśl której odpowiednio przygotowani świeccy są zdolni, by otrzymać od pasterzy te urzędy kościelne i zadania, które wolno im piastować zgodnie z przepisami prawa. Podobny walor należy też przypisać treści kan. 129 § 1 kpk, przyznającemu wiernym świeckim prawo do współdziałania w wykonywaniu władzy rządzenia (inaczej jurysdykcji), która jest zastrzeżona tym, którzy otrzymali święcenia.²⁷

Do dziedziny apostołatu wiernych świeckich o profilu Akcji Katolickiej zastosowanie znajdują następnie przepisy kodeksowe odnoszące się do stowarzyszeń wiernych, zawarte w tytule V (kann. 298-329) części I księgi I tego zbioru. Dziedzinie tej ustawodawca kościelny poświęca zresztą znaczącą uwagę. Na wstępie wypada zauważyć, iż w normie ogólnej o stowarzyszeniach kościelnych, wskazującej m.in. na ich cele, wymienia się także stowarzyszenia powoływane w celu podejmowania dzieł apostołatu.²⁸ Podejmując takie cele Akcja Katolicka mieści się zatem w obrębie pojęcia stowarzyszenia kościelnego,²⁹ spełniając zresztą także wszystkie inne wymienione już wcześniej kryteria „kościelności”, wskazane w adhortacji apostołowskiej „Christifideles laici”.

Wśród stowarzyszeń kościelnych doniosłą rolę należy przyznać stowarzyszeniom publicznym, tj. - w odróżnieniu od stowarzyszeń prywatnych - erygowanym przez kompetentną władzę kościelną.³⁰ Gdy chodzi o Akcję Katolicką, to kompetentną władzą do jej erygowania jest zarówno Konferencja Episkopatu Polski - dla stowarzyszeń krajowych (dla całego podległego jej terytorium) jak i biskup diecezjalny - dla stowarzyszeń diecezjalnych (dla własnej diecezji).³¹ Również wyłącznie za zgodą kompetentnej władzy kościelnej, w nazwie danego stowarzyszenia może występować przymiotnik „katolicki”.³² Nazwa więc „Akcja Katolicka” wymaga takiej aprobaty. „Akcja Katolicka” jako stowarzyszenie publiczne, na mocy samego dekretu erekcyjnego kompetentnej władzy kościelnej uzyskuje kościelną osobowość prawną.³³

Warto wyjaśnić, iż członkiem Akcji Katolickiej - jako stowarzyszenia publicznego - nie może być osoba, która publicznie odstąpiła od wiary katolickiej albo zerwała wspólnotę kościelną, albo podlega ekskomunice nałożonej wyrokiem lub zdeklarowanej. W przypadku znalezienia się przez danego członka stowarzyszenia w jednej z wymienionych sytuacji, po uprzednim upomnieniu, należy go z tegoż stowarzyszenia wywalić, z zachowaniem prawa rekursu do kompetentnej władzy kościelnej.³⁴

Co się tyczy statutu Akcji Katolickiej, to wymaga on aprobaty władzy kościelnej, która jest kompetentna do erygowania stowarzyszenia publicznego, stosownie do kan. 312 § 1 kpk. Takiej aprobacie podlega ponadto odnowienie lub zmiana statutu.³⁵

Doniosłe znaczenie ma następnie przepis, w myśl którego stowarzyszenia publiczne (a więc i Akcja Katolicka) mogą swobodnie podejmować inicjatywy odpowiadające ich własnemu charakterowi, a także kierować nimi zgodnie z postanowieniami statutów, jednak pod nadrzędnym zwierzchnictwem władzy kościelnej, kompetentnej do erygowania stowarzyszenia.³⁶ Wypada przywołać również dyspozycję zabraniającą pełnienia w publicznych stowarzyszeniach wiernych funkcji ich moderatorów przez osoby pełniące „kierownicze urzędy w partiach politycznych”.³⁷

Widać zatem, że normy kpk w przedmiocie kościelnych stowarzyszeń publicznych winny znaleźć swoją aplikację w odniesieniu do Akcji Katolickiej. Szczegółowe jednak uregulowania dotyczące celu, środków do celu, struktur, sposobów funkcjonowania oraz pozostałych elementów związanych z działalnością Akcji Katolickiej winien określić jej statut, uwzględniający oczywiście zasygnalizowane wyżej ustawodawstwo kodeksowe (mniej istotne normy nie zostały nawet zasygnalizowane).

Zakończenie

Jeśli ostatecznym celem nowej ewangelizacji - w założeniach adhortacji apostołskiej „Christifideles laici” - jest nie tyle oddziaływanie na poszczególne osoby, ile docelowe „kształtowanie dojrzałych wspólnot kościelnych, w których wiara ujawnia się i urzeczywistnia w całym swoim pierwotnym znaczeniu jako przyłgnięcie do osoby Chrystusa i do Jego Ewangelii, jako spotkanie i sakramentalna komunika z Chrystusem, jako życie w duchu miłości i służby”,³⁸ to reaktywowanie w Polsce Akcji Katolickiej wydaje się czymś nie tylko wielce pożytecznym, lecz wręcz niezbędnym. Jeśli w Kościele wybiła rzeczywistość „godzina laikatu”, to fakt ten winien znaleźć właściwy rezonans w gruntownym odrodzeniu się takiej formy apostołatu wiernych świeckich, która by skutecznie podjęła dzieło nowej ewangelizacji. Akcja Katolicka chcąc podjąć to dzieło w naszym kraju ma działać „jako typowe apostołstwo zespołowe wiernych świeckich, aczkolwiek prowadzone w ścisłej jedności z pasterzami, a nawet z ich mandatu”.³⁹

Próbie usytuowania Akcji Katolickiej na tle nauki Soboru Watykańskiego II oraz obowiązującego ustawodawstwa kanonicznego (z 1983 r.) należy niewątpliwie uznać za właściwy kontekst, w którym można urzeczywistniać reaktywowanie tej znaczącej formy apostołatu wiernych świeckich.

Przypisy:

¹ R. Niparko. Akcja Katolicka. W: Encyklopedia Katolicka. T. 1. Lublin 1973 kol. 227-228; M. Duda. Akcja Katolicka? Tak! Częstochowa 1995 s. 25-26.

² Niparko, jw. kol. 228.

³ Tamże kol. 229.

⁴ W. Zdaniewicz. Akcja Katolicka. W: Historia katolicyzmu społecznego w Polsce. Warszawa 1981 s. 448.

- ⁵ J. Nowak. Akcja Katolicka w eklezjologii Soboru Watykańskiego. „Chrześcijanin w świecie” 24: 1994 nr 2-3 s. 60.
- ⁶ Konstytucja „Lumen gentium” n. 31.
- ⁷ Tamże s. 33.
- ⁸ Tamże.
- ⁹ Nowak, jw. s. 60.
- ¹⁰ Konstytucja „Lumen gentium” n. 33.
- ¹¹ Dekret „Apostolicam actuositatem” n. 20.
- ¹² Tamże; Zob. Nowak, jw. s. 62.
- ¹³ Dekret „Apostolicam actuositatem” n. 20; Zob. Duda, jw. s. 40; Nowak, jw. s. 63.
- ¹⁴ Dekret „Apostolicam actuositatem” n. 20 a, b, c, d; Zob. Nowak, jw. s. 63-65.
- ¹⁵ G. Ghirlanda. Questioni irrisolte sulle associazioni di fedeli. „Ephemerides Iuris Canonici” 49: 1993 nr 1-3 s. 81-82.
- ¹⁶ „Zdarza się wreszcie, że hierarchia porucza świeckim pewne zadania, które łączą się bliżej z obowiązkami pasterzy, jak np. głoszenie nauki chrześcijańskiej, funkcje w pewnych czynnościach liturgicznych, opieka duszpasterska. Z tytułu tej misji (podkr. - W.G.) świeccy w wykonywaniu zadania podlegają całkowicie kierownictwu władzy kościelnej”. Dekret „Apostolicam actuositatem” n. 24 f.
- ¹⁷ Cytuję za: Adhortacja apostolska „Christifideles laici” n. 31.
- ¹⁸ Tamże n. 30.
- ¹⁹ Dekret „Ad gentes divinitus” n. 15.
- ²⁰ Dekret „Presbyterorum ordinis” n. 20; Por. kan. 145 § 1 kpk.
- ²¹ Zob. W. Góralski. Władza ustawodawcza konferencji episkopatu według kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r. „Prawo Kanoniczne” 32: 1989 nr 1-2 s. 50 przyp. 20.
- ²² Zob. Dekret „Christus Dominus” n. 17.
- ²³ Nowak, jw. s. 67-68.
- ²⁴ Konstytucja „Lumen gentium” n. 33.
- ²⁵ W. Góralski. Pozycja prawna osób świeckich w Kościele według nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego. „Prawo Kanoniczne” 28: 1985 nr 1-2 s. 50; G. Ghirlanda. De laicis iuxta novum Codicem. „Periodica” 72: 1983 z. 1 s. 57-58.
- ²⁶ Por. konstytucja „Lumen gentium” n. 31 oraz dekret „Apostolicam actuositatem” n. 9.
- ²⁷ Zob. kan. 129 § 1 kpk.
- ²⁸ Zob. kan. 298 § 1 kpk.
- ²⁹ Zob. J. Dudziak. Stowarzyszenia wiernych, normy prawne i ich aplikacja do aktualnych potrzeb Kościoła. Refleksja w związku z I kongresem ruchów i stowarzyszeń katolickich w Polsce. „Biuletyn” [Stowarzyszenia Kanonistów Polskich] 4: 1994 nr 2 s. 14-15.
- ³⁰ Zob. kan. 301 § 3 kpk.
- ³¹ Zob. kan. 312 kpk.
- ³² Zob. kan. 300 kpk.
- ³³ Zob. kan. 313 kpk.
- ³⁴ Zob. kan. 316 kpk.
- ³⁵ Zob. kan. 313 kpk.
- ³⁶ Zob. kan. 315 kpk.
- ³⁷ Zob. kan. 317 § 4 kpk.
- ³⁸ Adhortacja apostolska „Christifideles laici” n. 34.
- ³⁹ Duda, jw. s. 77-78.